

THIERRY LOISEL

Gábrriel kérése

1955-ben született a normandiai Montivilliers-ben, 2007 óta Budapesten él. Író, filmrendező, műfordító, többek között Kosztolányi Dezső, Csáth Géza és Örkény István műveit fordította franciára. Legutóbbi írását 2015. 6. számunkban közzöltük.

Így szólt hozzám Gábrriel: „Mesélj róluk!”

Haboztam. Zavarban éreztem magam. Feszélyezve. Rögtön arra gondoltam, vajon közülünk valók-e? De nem beszéltem erről.

Gondolkodnom kellett. Gábrriel türelmesen várt. Félénken belekezdtem.

— Tudod, Gábrriel, ők ketten megtapasztalták a dicsőséget. Persze nem abban az értelemben, ahogy mi értjük. De bizonyos értelemben megtapasztalták. Elválaszthatatlan, mondhatni legendás pár.

Gábrriel elfintorodott. Valószínűleg másfajta bevezetésre számított. Untattam.

— Beszéltek rólunk — mondtam, hogy másfelé tereljem a témát. — Olyan régóta nem beszélt már rólunk senki! Nagyon jól tudod, hogy akkoriban már nem létezőnek tekintettek bennünket. Nem nevetségesnek vagy haszontalannak, egyenesen nem létezőnek... Holott éppen ez volt az egyik olyan korszak — és ez a legmeglepőbb —, amikor a leginkább szükség lehetett volna ránk.

Gábrriel bólogatott. Lassan. Mintha megnyugtatta volna, hogy témát váltottam.

Egy pillanatra elbizonytalanodtam, aztán némi huncutsággal hozzátettem: „Ha úgy vesszük, ők ketten feltámasztottak bennünket.”

A folytatást várva szótlanul meredt rám.

— Én csak ez után a dicsőséges időszak után közeledtem feléjük. A férfi életművét ismertem. Ahogy közülünk mindenki. Egyébként nem mi voltunk érdeklődésének, művészetének egyedüli tárgya. Mindenféle értékes téma foglalkoztatta, elgondolkodtatta. Szóval egy már-már autentikus ember. A szónak általunk kedvelt és nagyra becsült értelmében.

Gábrriel egyetértően mosolygott, de nem nézett rám.

— Hogy a nő ki volt? Bonyolult lény, nehezen meghatározható személyiség. Hozzánk közel álló, talán, aki azonban nem volt, nem lehetett teljesen közülünk való. A szépségében is volt valami felkavaró. Valami visszás, nyugtalanító. Valami befejezetlen. Félig nő, félig vadmacska, ki tudja. Vagy talán csak kétségbeesett, amiért nem ismerhette meg valódi természetét.

Gábrriel végül tömören és kissé semleges hangon így szólt: „Mind den bizonytalán éppen ez a bizonytalan igazság, amiről beszélsz, jelenik meg a művészetükben is. De a való életben mindketten egyszerű, hétköznapi emberek voltak.”

A türelmetlenségtől önkéntelenül megrándult az arcom.

— Pontosan ezen töröm a fejem egyfolytában. Mert elbizonytalanodtam. Bevallom, kételkedem.

Nagy csönd támadt. Nyomasztó pillanat. Rettentően kínos mindkettőnk számára.

Aztán nyugodt hangon folytattam:

— Akkoriban tétlenül kószáltam Párizs ege felett. Városról városra kóboroltam. Égről égre. A nő Párizs világvárosában lakott. Nem tudnám neked pontosan megmondani, Gábiel, miért, de aggódtam, hogy is mondjam, kettejük sorsa miatt. Igen, talán ez a legjobb kifejezés. De valójában miért? Gondolom amiatt, hogy a mi elismertetésünkért fáradoztak, és végül mégis elváltak egymástól. Nem sokkal később. Úgy tűnik, nem igazán hozott nekik szerencsét — és ezzel még semmit sem mondtam —, hogy beszéltek rólunk és védelmezték az ügyünket.

Gábiel ismét némaságba burkolózott, már nem figyelt rám. Nem igazán szeretett elgondolkodni a dolgokon, úgy vélte, nem ezért vagyunk. Mindennek ellenére úgy döntöttem, nem törődöm vele, miért hallgat, inkább folytatom. Egészen egyszerűen azért, mert *in principio* ő kérdezett.

— Igazából szerettem volna hírt hallani felőlük. Ez a hétköznapi kifejezés persze nagyon is sokat jelentett. Mellesleg úgy is alakulhatott volna, hogy elválnak, és új lendületet vesz az életük. Az emberek gyakran elfelejtik, hogy a szakítás nem halál, hanem esély. A megújulás lehetősége. Kitarulkozó tér. Ott, ahol éppen vagyunk...!

Szokásomhoz híven lázba jöttem. Ismét el kellett hallgatnom pár pillanatra, hogy magamhoz térjek:

— Hírt hallani felőlük... Megtudni, hogy úgy általában, mire megy az, aki rólunk beszél. Figyelsz rám?

Gábiel felriadt.

— Hozzád beszélek, és nemcsak erről a legendás párról, hanem az egész emberiségről van szó. Mit adott az emberiségnek az, hogy ez a pár foglalkozott velünk? Természetesen nem a boldogságról beszélek, Gábiel. Hanem felteszem a kérdést: mióta ez a pár együtt megalkotta a mi jelenlétünk és küldetésünk elismertetésének szentelt életművét, jobban élnek-e az emberek? Vigaszra találtak-e például? Érezték-e, hogy segítünk nekik, hogy segíthetünk nekik? Hogy meg tudjuk védeni őket?

A nővel való első találkozásom nem okozott különösebb nehézséget. Természetesen nem tiltakozott a létezésem ellen. Nála történt, egész egyszerűen. Emlékszem, hogy egyszer csak így szólt: „Ön tiszta lény, érzem.” Semmi több. Afféle összekacsintó mosoly. Én is felismertem őt, bár egészen másképp. A híres művésznőt. Bevallom, kettőnk közül én voltam jobban meghatódva, megrendülve. Akár azt is mondhatnám, megilletődve. Természetünkből fakad-e, hogy megilletődünk az emberektől? Furcsa kérdés, nemde? Pedig igen, azonnal felismertem, és felkavart. A haja. De főleg a hangja...

Hirtelen ürességet éreztem a fejemben. Vajon a meghatottság miatt-e — ami oly ritka nálunk, mondhatni véletlenszerű. Nem tudom. Azonnal folytattam:

— De a teste, Gábrriel, hogy is mondjam? Az alakja... *Megcsorbult*. De nem akarok erről többet mondani neked. Azután, igen, még néhányszor meglátogattam. Sőt, gyakran. Boldognak tűnt. A látogatásaimtól valahogy megkönnyebbült. A figyelmemtől. Megnyugodott. Megvigasztalódott.

És elmesélte az életét. Többször. A dicsőségét. A dicsőségüket. És a szakításukat. A bukásról hallgatott. A hanyatlásról. Az útról, mely a hatalmas fényből a nyomasztó sötétségbe vezetett. Mindezt elhallgatta, Gábrriel. És amit elhallgatott, azt valójában ordította. Végül pedig elsiratta. Sokáig. Csendben.

Egy nap aztán kézen fogtam, és útnak indultunk. A felhőkön túlra. Elrepültünk, hogy találkozzunk a férfival, akit egykor olyan-nyira szeretett. Akit még mindig szeretett. Aki egykor szerette. Aki őt megteremtette. Természetesen nem abban az értelemben, ahogy mi értjük...

Magamon éreztem Gábrriel tekintetét. Rosszallását. Aztán ingerült szárnyzuhogását.

— Nem, igazad van. Nem így történt. Nem fogtuk egymás kezét. Így tehát nem is vehettem a szárnyam alá. Hiába vagyunk, akik vagyunk, nem erőltethetünk senkit, egyetlen embert sem foghatunk kézen beleegyezése nélkül. Tehát egyedül repültem oda. Irány München felett az ég.

Jelt adtam a jelenlétemről. Amilyen diszkréten csak lehet. Hogy felismert-e a férfi, felismerte-e a természetemet? Nem biztos. Nem rögtön. Az azonban egészen biztos, hogy nem volt különösebben *elragadtatva* a találkozástól. Ellenállt. Talán már az első pillanatban, amint meglátott, megérezte, ki vagyok; s ha ez igaz, akkor éppen ő, aki nem keveset tett azért, hogy az emberek felismerjenek bennünket, most, amikor a valóságban személyesen találkozik eggyel közülünk, nem örül. Láthatóan gyanakszik, kételkedik. Vagy talán zavarban van. Máshol. Külön.

Ennek ellenére elhatároztuk, hogy együtt eszünk. Természetesen mindenki a maga táplálékát. Egyébként ebben a pillanatban tisztán éreztem, hogy nem kételkedik többé. Felismert. A táplálék miatt. Így hát még szabadabbnak éreztem magam. Előadtam a kis mondókámat. Szelíden emlékeztetve őt az emberekkel kapcsolatos küldetésünkre. És természetesen mindannyiunk nevében köszönetet mondtam neki — mennyire jól tette, hogy újra beszélt rólunk. Ráadásul jó szellemben, ugyebár.

Csak egy a gond, Gábrriel: nem vagyok benne biztos, hogy érdekelte, amit mondok. Egy gyereket láttam magam előtt. Egy kissé szétszórt kisiút. Akit bizonyára szórakoztatott ez a kissé szokatlan helyzet...

Úgy láttam, hogy Gábrrielnek ismét kissé nehezebbé esik figyelni. Tisztán éreztem, hogy időközben körénk gyűlt néhány közülünk való. Figyeltek, érdekelte őket a komoly téma létezésünk értelméről

és fennmaradásunkról. A jövőnkéről. Így hát folytattam, mintegy a színpalak mögé szólva. Annak, aki hallani akarja:

— Hamar megértettem, hogy miért mosolygott és szórakozott, mint egy gyerek, amikor hozzá beszéltem. Időközben felhívta a nő, aki végül úgy döntött, csatlakozik hozzánk. Az égen át utazott, de nélkülem, a segítségem nélkül. Az emberek megszokott módján. A következő repülővel érkezik, mondta. Ezen mosolygott és szórakozott a férfi: a jelenlétemmel, azzal, hogy ott álltam előtte, tudtomon kívül legnépszerűbb szerepünkbe bújva az angyali üdvözlés jelenetét adtam elő.

Biztos voltam benne, hogy az utóbbi észrevétel hallatán Gábriel felkapja majd a fejét, és újra figyelni fog. Őt is nagyon szórakoztatta a jelenet, a helyzet. A történetem kezdete óta most mosolygott először. Nyíltan. Így hát elbizonytalanodtam, folytassam-e, mivel a történet kényes pontjához értünk. Sajátos természetünk nem zárja ki bizonyos érzelmek átélését, mint például a szemérmességét. Kétségtelenül más a helyzet az embereknél, akiknél ez az érzés kiveszőben van.

— Szóval jelen voltam a legendás pár oly sok év utáni újratalálkozásakor. És hát ugye, kénytelen voltam részt venni benne. A helyzet kényszerített rá, amelyet én magam hoztam létre. Kénytelen voltam szemtanúja lenni. Ha sajátos természetünk megengedné, hogy sírjunk, biztosan legördült volna pár könnycsepp az arcomon. A híres, elvált pár néhány percre ismét összeállt, összefonódott. Valljuk be, titokban mindhárman meghatódtunk. Ennél a repülőtéren jelenetnél, ahova a férfi és én együtt mentünk ki a nőért, próbáltam felfedni finom testemet, melyet az oly hosszú elszakadás után kis időre egymásra talált pár nem láthatott.

Visszafogott, szinte fojtott nevetést hallottam. Gábriel volt az:

— Repülőtér. Az egymásra találás helyszíne. Ez a legjobb... — mondta szárnyát a szája elé tartva, hogy amennyire csak lehet, elrejtse nevetését. Úgy látszik, ő is szemérmes. Amint körülnézett, észrevette ő is, hogy már nem vagyunk egyedül. Mostanra még többen gyűltek össze. Elkomolyodva jelezte, hogy folytassam:

— Minden diszkrécióra való törekvésem felesleges volt. Sőt, úgy éreztem, hogy nélkülözhetetlenné vált a jelenlétem. Sor került egy második találkozásra is, mely egy kellemes vacsorával záródott. Tudtam, hogy egy olyan eseménynél lehetek jelen, amely soha többé nem ismétlődik meg. Felbecsülhetetlen. És ahhoz, hogy megtörténjen, szükség volt egy olyan természetű lény jelenlétére, mint én. Ott kellett lennem ennél a találkozásnál, az újra megtalált félnék félszavak és a némán összeakadó tekintetek tanújaként, még ha csak egy vacsora idejére is. Mint a kihagyhatatlan kovász. Aztán a mi különös hármassunk hamar felbomlott, mindhárman útnak indultunk. Külön-külön... Mondván, tartjuk a kapcsolatot. Kapcsolat... A szó elgondolkoztatott.

— Ekkoriban, a hazatérését követően indult el a nő a lejtőn. Egyre kevésbé látott szívesen. Valójában... nem elutasításról volt szó. In-

kább egyfajta közönytől, amely az életére telepedett. Éppúgy reagált, mint a férfi. Valószínűleg egyfajta bukást jelenthettünk számukra. Megtudhatom-e valaha? A nő életében azonban ez más formát öltött, mint a férfiéban. A lélek betegsége, Gábiel. Amelyet aztán a test betegsége követett, sőt, súlyosbított. Úgy éreztem, egyáltalán nincs jelen, nem tudom, miféle számunkra idegen, fekete ég felé távolodott.

Ismét elhallgattam. Felkavarodtam. De erőt vettem magamon, és folytattam:

— Azért vallottam be neked az imént, Gábiel, hogy kételkedtem, mert gyalázatos dologgal szembesültem: a tehetetlenségünkkel. Nem tudtam szembeszállni egy ember akaratával — az önpusztítással.

Egy nap aztán meghalt. Emberi módon tudtam meg. Attól, aki életet adott neki, és akivel egész életében harcolt. Mint valami démonnal küzdő lehetetlen angyal, holott ez az anya nyilvánvalóan nem volt az.

Nem láttam a testét. Zavarónak találták talán, ugyanis furcsa mód nem volt jelen a ceremónián, amelyre a megjelent hozzátartozók közé vegyülve belopóztam. Gyér közönség. Tágas teremben összegyűlve. Párizs ege alatt. Ezen az estén egyetlen közülünk valót sem láttam. Csak néhány — bizonyára — hozzátartozót. Művészeket. Hozzá közel állókat. Hozzánk közel állókat. A beszélgetés, Gábiel, én mondom neked, Párizs ege alatt egészen különös módon zajlik. Tanácstalan lények. Tehetetlenek. Igen, inkább tehetetlenek, mint gyámoltalanok. Valamiféle érzéseken túli lebegésben. Se békés vagy derűs mosoly, se fékezhetetlen fájdalom. Furcsa üresség, hiányérzet, amit valami meghatározhatatlan nyomasztó hangulat ural, érted? Ez telepedett a jelenlévőkre.

Aztán a kissé kókadt, bamba gyülekezetben megláttam a férfit, arcán a többiekéhez hasonló arckifejezés ült. Unalom, ugyanakkor zavar is.

Egymásra néztünk. Futó, mégis határozott pillantással, többször. Nem köszöntünk egymásnak, sem ő, sem én.

Aztán ez az egész jelenet kibírhatatlanná vált számomra. Úgy éreztem, Gábiel, hogy nem a helyemen vagyok. Eljöttem.

Emlékszem, hogy induláskor csendben köszöntem neki. Gépies bólintásomra gépies bólintással válaszolt. Zavartan. Láthatóan. Zavartan. Azzal a halvány, bevallhatatlan büntudattal, amelyet az ember a halállal szemben érez. Kellemetlen tanú voltam a szemében.

Ismét elhallgattam egy pillanatra. Aztán újrakezdtem:

— Igen, mi, az angyalok serege, egyszer csak zavarni kezdtük. Úgy érezte, beigazolódott a félelme. De nem lett tőle boldogabb. Valószínűleg, nem mert többé hinni bennünk. A küldetésünkben. Abban, hogy képesek vagyunk tanácsot adni, megkönnyebbülést hozni, védelmet nyújtani. Lények, akik felelősek az egyénnel, a párral, az egész emberiséggel szemben. Az ő szemében mi meglehetősen

korlátozott képességekkel rendelkezünk. Ha meg is őrizte azt a képességét, hogy egy gyerek szemével tekintsen az életre, a dolgokra, ez minden bizonnyal már egy olyan gyerek tekintete volt, akit ez már nem igazán szórakoztatott. Aki talán félt tőlünk.

Gábriel. Mi mindannyian túl hosszán, túl sokáig gondolkodtunk azon, hogy ez a tragikus, szép pár közülünk való-e? Az volt-e, vagy az lesz-e? Ha az lenne, úgy sejtem, tudnánk róla, nem igaz? Fel kell-e tudnunk ismerni egymást, mint minden teremtménynek? Ahogy az emberek teszik. Akiknek nincs szükségük semmiféle ismertetőjelre. Egy ember számára nem szükséges, hogy bármiféle jeladással bizonyítsa ember voltát...

Hirtelen szorongás lett úrrá rajtam.

— Hacsak nem...

A hangom remegni kezdett. Vártam egy pillanatig, aztán minden erőmmel próbáltam összeszedni magam:

— De nem, a helyzet túlságosan perverz volna...

Ismét csend.

— Pedig ismertetőjelek nélkül honnan lehetne *tudni*, ki tartozik közénk? Például te, Gábriel, ki biztosíthatna afelől, hogy...

Szakadék mélyén találtam magam. Egyszer csak elhagytak a szavak, a gondolatok. Használtak-e az emberek egymás között ismertetőjeleket? És mi használtunk-e? És vajon ebben a tágas univerzumban, ebben az ég és föld közötti szép nagy térben miféle kötelék kötött össze bennünket az emberekkel? Szemben ezzel a léttel, vajon összetartoztunk-e egykor?

Gábriel egy szót sem szólt. Én pedig egyre erősebben kételkedtem. Bár ezúttal igyekeztem hallgatni róla. A nő és a férfi, legalább ők közülünk valók voltak-e? Annyira szerettem volna azt mondani: igen. A válasz azonban fájdalmasnak mutatkozott, mert lehetetlen volt. A nő a dicsőség és a bukás után engesztelhetetlenül keményé, boldogtalanná és szörnyen narcisztikussá vált; a férfi pedig pénzemberré, aki eltompította, elhagyta, eladta a tehetségét.

— Itt a szakadék, folytattam. Ismertetőjel pedig nincs, Gábriel. Voltunk-e valójában? Nem kellene-e szerényebben megnyilvánunk, és képesnek lennünk megkérdőjelezni saját létezésünket? Mert végtére is, mi vajon közülünk valók vagyunk-e?

Felnéztem. Gábriel aludt.

(Pécs, 2014. május 13–14.)

Barna Anett fordítása